

T.B.M.M.
DEMOKRATİK TOPLUM PARTİSİ
Grup Başkanlığı

DTP

Sayı : 569

Tarih : 08-04-2009

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

1111 Sayılı Askerlik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz gerekçesi ile birlikte ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

İstanbul Milletvekili

Sebahat Tuncel

T.B.M.M. BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	- Adalet			
İnceleme Komisyonu	Millî Savunma			
Tarih:	17	Haziran 2009	F. No:	2/432
İmza	Müdr	D.Bşk.	G.Sek.y.	Gen.Sek.
88/9	Kallı	Se	Öz	Ö.
		L. H. D. 1		

GENEL GEREKÇE

Anayasa, bir devletin temel yapısını, kuruluşunu, iktidarın devrini ve devlet iktidarı karşısında bireylerin özgürlüklerini düzenleyen belgedir. Çağdaş demokratik ülkelerde anayasalar, iktidarın sınırlanması, özgürlük, eşitlik ve adalet uğruna verilen uzun mücadeleler sonucu kazanılmış hakların, temel değerlerin ve ortak iradelerin somutlaştığı belgelerdir.

Anayasalar öncelikle, birinci kuşak haklar adı verilen, insan ve yurttaşların temel özgürlüklerini tanıır. Kişinin maddi ve manevi bütünlüğü, özel ve ailesel yaşama ilişkin haklar, düşünce ve din özgürlüğü, toplanma özgürlükleri ve siyasal hakları da içerdiren birinci kuşak haklardan sonra ikinci kuşak haklar düzenlenir.

Özgürlükler, kişi hak ve hürriyetleri, kişinin kendini ifade özgürlüğü evrensel normlarla desteklenmiş ve anayasal koruma altına alınmıştır. Avrupa Hukuk sisteminde, "hukuk devleti ilkesi" ile "hukukun genel ilkeleri" kavramı kabul edilmektedir. Bu ilke ile Anayasanın üstünde yer alan kuralların da varlığı kabul edilmektedir. Bu kuralların başında ise hukuk devleti ilkesi ve hukukun genel ilkesi kavramları gelmektedir.

Bu tanımdan hareketle, kişi hak ve hürriyetlerinin nasıl bir düzlemde ele alınacağını ipuçlarını yakalayabiliriz. Buna göre: Özgürlük ve güvenlik hakkı, yaşam hakkı gibi kullanılması bakımından önemli bir haktır. Bireylerin özgürlük ve güvenlikleri sağlanmadan diğer hakların pek bir önemi kalmaz. Güvenlik sözcüğü, özgürlüğe yapılacak tüm keyfi müdahalelere karşı bireyin korunmasını ifade eder.

Bilindiği üzere; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının; "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19'uncu maddesinin birinci, ikinci ve son fıkraları uyarınca, Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir ve kimse birtakım istisnalar dışında bu hürriyetinden mahrum bırakılamaz.

Öte yandan; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentlerine göre; "1. Her ferdin hürriyete ve güvenliğe hakkı vardır. Mezkûr haller ve kanunî usuller dışında hiç kimse hürriyetinden mahrum edilemez."

Dikkat çekilmesi gereken önemli bir diğer husus da Anayasa'nın 90. maddesi gereğince uluslararası sözleşmeler ve AIHM kararlarının iç hukuk hükmünde olduğudur. Ve hatta çatışma var ise bu karar ve sözleşmeler iç hukuktan da daha üstündür.

Bu doğrultuda 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 30. ve 47. Maddelerinin yoklama kaçağı ve bakayalar açısından kişi hürriyeti ve güvenliğini son derece tehdit eden maddeler olduğunu açıkça görmekteyiz.

Ayrıca 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Yakalama emri ve nedenleri" kenar başlıklı 98'inci maddesi uyarınca ; "(1) Soruşturma evresinde çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından yakalama emri düzenlenebilir."

Yine Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinin (d) bendi uyarınca kolluk görevlileri, ancak haklarında yetkili mercilerce verilmiş yakalama emri, yakalama kararı veya tutuklama kararı bulunanları veya kanunla istenilen bir mükellefiyeti yerine getirmedikleri için yakalanması gerekenleri, yakalama yetkisine sahiptir.

Kural olarak "yakalama emirleri", çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli ya da sanık, yakalanmış iken kolluk görevlisinin elinden kaçan şüpheli veya sanık ya da tutukevi veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü ayrıca, kovuşturma evresinde kaçak sanık hakkında da düzenlenebilir ve emrin içeriğinde aranan kişinin kim olduğu, eşkali ve kendisine yüklenen suç ile ele geçirildiğinde nereye gönderileceği belirtilir. Mahkeme veya hâkimliklerce verilen yakalama emirlerinin, kolluk birimlerince ülke genelinde yerine getirilmeye çalışılacağı açıktır.

Kişinin özgürlüğünden yoksun edilmesi insan hakları tarihinin ve hukukunun en temel başlıklarından biri olmuştur. Habeas Corpus hakkı, yani özgürlüğünden yoksun bırakılan bir kişinin hakim karşısına çıkarılması, bu kısıtlılığın hakim tarafından denetlenmesinin sağlanması insan hakları mücadelesinin temel taşlarından biridir.

Yakalama, gözaltı, tutuklama gibi kişileri özgürlüğünden yoksun bırakan uygulamalar ceza usul yasalarımızda sürekli olarak adli makamların denetimi altında yürülmektedir. Yakalanan kişi serbest bırakılmazsa savcılık makamı onun gözaltına alınmasına karar verebilir. Bu karara karşı kişilerin sulh ceza hakimine itiraz hakkı bulunmaktadır. Yakalama, gözaltı işlemleri savcılık makamının denetiminde CMK 164 ve 165. maddede sayılan kolluk görevlileri tarafından yerine getirilir.

Askerlik şubeleri ya da Milli Savunma Bakanlığı 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 05.02.2009 tarihli 5837 sayılı yasa ile değişik 30. ve 47. maddelerine göre kişiler hakkında yakalama kararı düzenlemekle yetkili kılınmışlardır. Bu yakalama yetkisi savcının ve hakimden denetimi dışında yürülmektedir.

Mevcut düzenleme ile yüzyıllardır süren insan hakları ve kişi güvenliği mücadelesinde önemli bir geriye gidiş gerçekleştirilmiştir. Askerlik çağına gelmiş erkek Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları herhangi bir adli makamın denetimi olmaksızın yakalanmakta, gözaltında tutulmaktadır.

Saklı, yoklama kaçağı, bakaya veya geç iltihak bakayasısı olan kişilerin Askerlik Kanunu ve Askeri Ceza Kanunu'nu ihlal eden bir durumları var ise bu durumun bir yargı makamı tarafından tespit edilmesi, hakkında yapılacak işlemlerin yargı makamı tarafından yerine getirilmesi kişi güvenliği için zorunludur.

Kişinin askerlik görevini yerine getirip getirmediği, getirmediyse bunun haklı bir mazerete dayanıp dayanmadığı, yakalama ve gözaltını gerektirir bir durumun olup olmadığı idari bir birim olan Askerlik şubesi ya da Milli Savunma Bakanlığı tarafından değil yasaların ihlal edilip edilmediğini tespitle yetkili tek makam olan adliye teşkilatının ilgili görevlilerince belirlenmelidir. Halbuki mevcut yasa bu konuda askerlik şubelerini yetkili kılmakta, bu idari birimler alacakları kararla kişilerin özgürlüğünü sınırlayabilmekte, bu durum adli makamların denetimi dışında gerçekleştirilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. maddesinde getirilen özgürlükten yoksun bırakma hallerinde yargıç ya da adli görevli bir makamın denetimi zorunluluğu da mevcut yasal

uygulama ile yok sayılmaktadır. Kanun değişikliği teklifimiz bu hukuksuzluğu gidermeyi de hedeflemektedir.

Bu noktada Askerlik Yasası'nın 47. maddesinde askere sevk için çağrıldıkları halde askerlik şubesine gelmeyenlerin mazeretlerinin sadece sağlık, tutukluluk ve hükümlülikle kısıtlı olarak sınırlandırılması, ilgili kişinin çok yakınının ölüm ya da ciddi sağlık bozukluğu tehlikesi altında bulunması, kişinin ya da yakınlarının çok büyük ekonomik yıkıma uğrama riski bulunması, yurtdışından dönememesi gibi zorunlu nedenlerden dolayı da mazeretli sayılmaması hukukun genel ilkelerine ve insan haklarına aykırıdır.

Bu itibarla; yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri ile yapılan açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde;

Saklı, yoklama kaçağı, bakaya veya geç iltihak bakayası olan kişilerin, soruşturma veya kovuşturma mercilerince verilmiş bir karar olmaksızın askerlik şubesi başkanlıklarının idari nitelikli talepleri doğrultusunda ülke çapında aranamayacakları gibi yakalanıp gözaltına alınmalarının da mümkün olmadığı,

Suç duyurusunda bulunulmasını müteakip haklarında adli soruşturma başlatılan saklı, yoklama kaçağı, bakaya veya geç iltihak bakayası olan kişilerin, ağrı üzerine gelmemesi veya kendilerine hiç ağrı yapılamaması hlinde, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından haklarında yakalama emri düzenlenebileceği, açıkça belirtilmektedir.

Türkiye gerek Avrupa Konseyine ye gerekse de uluslar arası sözleşmelere taraf olması nedeniyle ve Anayasa'nın 90. Maddesi gereğince bireylerin evrensel hak ve hürriyetlerini gözetmek durumundadır.

Bu temelde söz konusu Askerlik Kanunundaki değişiklik teklifimizi arz ederiz.

ASKERLİK KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 21/6/1927 tarihli ve 1111 sayılı Askerlik Kanununun 30uncu maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"MADDE 30- Yoklama kaçakları, askerlik görevlerini yerine getirmek üzere yakalanmaları için Milli Savunma Bakanlığınca İçişleri Bakanlığınca, askerlik şubelerince de mahallin en büyük mülki amirine bildirilirler. Yükümlülerin yakalanması ve muhafaza altına alınması, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza hâkiminin düzenleyeceği yakalama emri kararına bağlıdır. Karara istinaden, yükümlü en geç yirmi dört saat içerisinde en yakın askerlik şubesine getirilir. Askerlik şubesinde teslim alınamayan veya askerlik şubesine getirilmeyen yükümlüler, ilgili kolluk kuvveti tarafından hazırlanan tutanağa istinaden derhal serbest bırakılırlar."

MADDE 2- 1111 sayılı Kanunun 47inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"MADDE 47- Askere sevk için çağırıldıkları halde, hastalık, tutukluluk, hükümlülük veya yurt dışında bulunma gibi sebeplerle askerlik şubesine gelemeyecek olanlar, bu mazeretlerini kanıtlayan belgeleri askerlik şubesinde bulundururlar. Bu mazeretler dışındaki nedenlerle sevk son gününe kadar askerlik şubesine gelmeyenler ile gelip de sevk evrakını alanlardan, kendilerine verilen yol süresi sonunda birliğine katılmayanlar, bakaya olarak kabul edilirler.

Bakayalar, askerlik görevlerini yerine getirmek maksadıyla yakalanmaları için Milli Savunma Bakanlığınca İçişleri Bakanlığınca, askerlik şubelerince de mahallin en büyük mülki amirine bildirilirler. Yükümlülerin yakalanması ve muhafaza altına alınması, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza hâkiminin düzenleyeceği yakalama emri kararına bağlıdır. Karara istinaden, yükümlü en geç yirmi dört saat içerisinde en yakın askerlik şubesine getirilir. Askerlik şubesinde teslim alınamayan veya askerlik şubesine getirilmeyen yükümlüler, ilgili kolluk kuvveti tarafından hazırlanan tutanağa istinaden derhal serbest bırakılırlar."

MADDE 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4- Bu Kanun hükümleri Bakanlar Kurulu tarafından yürütülür.

ASLI GIBİDİR

[Signature]

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Bu madde ile yoklama kaçağı olarak kabul edilen askerlik yükümlülerinin anayasal güvence altına alınmış olan kişi hürriyet ve güvenliğinin engellenmesinin ortadan kalkması amaçlanmaktadır. Yoklama kaçağı olarak kabul edilen askerlik yükümlüsünün, ancak ilgili hakim tarafından düzenlenen yakalama emri ile askerlik şubelerine götürülmeleri zorunlu kılınacak, kişi güvenlik ve dolaşım hakkından mahrum edilmemiş olacaktır.

MADDE 2- Bu madde bakaya olarak kabul edilen askerlik yükümlüsünün anayasal güvence altına alınmış olan kişi hak ve hürriyetlerinin engellenmesinin ortadan kalkmasını amaçlamaktadır. Bakaya olarak kabul edilen askerlik yükümlüsünün, ancak ilgili hakim tarafından düzenlenen yakalama emri ile askerlik şubelerine götürülmeleri zorunlu kılınacak, kişi güvenlik ve dolaşım hakkından mahrum edilmemiş olacaktır.

MADDE 3- Yürürlük maddesidir.

MADDE 4- Yürütme maddesidir.